

ЗЕМУНСКИ ГЛАСНИК.

Земунски Гласник излази Недељом у јутру. Цена му је годишња 5 форинти у банкнотама заједно с поштарином или достављањем у кућу. За предбројнике у Србији стане лист овај дукат цесарски с поштарином. За Босну, Херцеговину и Стару Србију 60 гроша турских, ван турске поштарине, коју предбројници сами имају плаћати.

Број 47.

Предмату на Земунски Гласник прима из Аустрије Сопронова печатња у Земуну, из Београда и унутрашње Србије г. Велимир Валожкић у Београду. Предбројници из Босне, Херцеговине и Старе Србије предброје се у плаћеним писмима код управе вилаетске печатње у Сарајеву. Без новаца никакве се не уважавају наручбине.

ПОЗИВ НА ПРЕТПЛАТУ.

Примичемо се крају године нашега листа. С истинитим уверењем, да смо све могуће чинили, да би нам лист што више послужио интересима наше општине и народа нашега, позивамо поштоване читаоце на нову претплату.

Наш ће лист и одада бити веран израз народне тежње и потребе, и известач сувремене радње. Слободне гласу свакога пријатеља народног напретка увек ће бити отворен. Лична протеривања неће никада паћи утецишта. Верни програму своје служићемо увек интересима општине и самосталном развоју нашега друштвеног живота и народне привреде. До бољег одзива читајуће публике стоји, па да лист увеличамо.

„Зем. Гласнику“ годишња је цена 5 фор. Примају се претплате и на по и четврт године.

Уредништво.

Прво српско акцијско друштво.

II.

Из програма основача, кога смо главне мисли у 44-том броју овога листа читаоцима саопштили, видели смо, каквог је рода подuzeће, које се сада у Београду под именом „кондате“ установи; дознали смо отуда за његову задаћу, као и за средства, с којима се оно хоће оживотворити. Видели смо, да ће то акцијско друштво, дакле први покушај бити, који се чини у Србији слободним удружењем на привредном пољу. Већ тај факт по себи заслужује сву пажњу и симпатију родољуба. Уједињеном снагом у наше се доба произведу велика дела, а свака ће се радовати кад види, да се и у Србији дух асоцијације почео удомљавати.

На акције основаном кондотом хоће се оскудици у преносу еспана доскочити. Који познаје данашња транспортна средства по унутрашњости Србије, тај ће допустити, да је крајња потреба за српску производњу и помагачицу њезину, за трговину, да се што у том виду учини. Треба само гледати оне не зграпне справе пред београдским ђумруком, што но зову кола, којима се странци толико чуде због њихове конструкције, па ће се сваки уверити о крајњој потребитости таквог подuzeћа. А таква су с малим изузетком скоро сва подвозна средства у Србији. Па кад би бар ових довољно било! Лански износачи хране из Србије могли би најбоље оскудици у превозним средствима својом штетом посведочити, коју много њих претрпише, што не моглоше своју робу на време извлачити, при свем том, што морадоше кирицијама двостручну кирију платити. Обично износи кирија из Алексинца до Смедерева 20—25 гроша од товара (100 ока). Прва три месеца 1867. године плаћало се 36—38 гроша, а овог пролећа, кад је извоз највећи био, скочи подвоз на 50 гроша од хране, а од коже на 60 гроша.

Ово навађамо само мимогредно као и следеће дате, премда смо увени, да су основачи свестране студије у тој ствари чинили и најпозданије податке покуцали. Ко познаје људе, који су на челу том подuzeћу, неће посумњати, да они нису најпре све добро промозгали, него што су са својим пројектом изишли пред свет.

Пре двадесет и више година — тада још ни разговора није било о грађењу жељезнице до Базијана — подигло је паробродско друштво о свом трошку редовни колекси подвоз између Оравице и Базијана једино за транспорт свога угљена. Ово свима сретствима потпомогнуто под-

зеће пропало је због рђавих — кочијаша. Уложени капитал износио је по милиона форинти, а кад је друштво после године и по, дуже подuzeће није трајало, сав материјал, састојавши се из коња, кола и пр. продало, није више од 25% за њ добило. Седамдесет и пет процената пропало је за пол друг године.

Још горе су прошли пре две године акционари босанско-вилаетске колескоподвозне кумпаније у Сарајеву, која није потпуно ни годину дана постајала, а акционарима пропао је сав уложени капитал. И ово подuzeће поглавито упропастише рђави кочијаша и ханџије, премда се њезино пропадање од чести и рђавој турској управи приписати мора. Колеска кумпанија босанска пропала је при свем том, што је она имала знатну новчану потпору од владе, јер је она послала пошту од Сарајева до Травника и до Брода и обратно. Она није ни могла конкуренцију приватних кириција, особито Брођана, издржати.

Као што рекосмо, неможе се сумњати, да се нису основачи на све околности обазрели, дакле да су и рђаве кочијаше при својој комбинацији у обзир узели. Но предрачуни код подuzeћа, која се поглавито оснивају на живом, т. ј. на једећем фондуе инструктору, обично су не сигурни, а извештан добит акционарима се ту обећавати не може. Тешко је то и код других подuzимања, која почивају на парној снази, коју колека кумпанија никако заменути не може.

Али то подuzeће ваља поглавито сматрати и за полугу земаљске привреде, те је не опходна потреба за произвођу и трговину. С тога мора се завести, и његов опстанак мора бити обезбеђен. То се постиже државном гаранцијом извесног добитка акционарима.

ДОМАЋЕ И СТРАНЕ ВЕСТИ.

Земун. У Недељу беше парастос души покојног Ђорђа Пантелића, који даје сваке године у тај дан наша црквена општина. Други дан држаше општинари скупштину поглавито с тога, да поделе стипендије из Пантелићеве фондације. У идућем листу донећемо опширно извешће о тој седници, а сад ћемо прословити коју укратко о самој фондацији.

Родољубиви Ђорђе Пантелић, родом из Лединаца у Срему, који је више година у Земуну као лекар живео, и кога се сви са поштовањем сећамо, посветио је знатно своје имање научној цели, на стипендије добрим сиромашним ђацима, какав је и сам у својој младости био. Црквена општина земунска има право на руководство са том фондацијом, то јест, њојзи је то по жељи фундаторовој поверено.

Девет је година прошло од смрти Пантелићеве, а тек ове године могло се две стипендије по 210 форината раздати. А да није магистрат претри године драстична ерества употребио, и после варошком адјункту г. Орелу управу над фондацијом поверио, можда неби још ни данас отуда плода било. У првој линији мора се то нехатости оне особе приписати, којој је општина руководство поверила, но у другој одговорна је сама црквена општина, што није енергично устала против нехатости њезиног органа. Исто тако је општина заједно с магистратом одговорна за то, што пређашњи тугор код богородичне цркве, који је тако не чувено дуговлачио са предавањем црквених рачуна, новце још ни сада положио није, те црква штету трпи, што ти новци нису дати под интерес.

Кад је пре две године 23. Октобра 1868. год. — г. Орел примио администрацију Пантелићеве фондације, од то доба с њоме са свим добро стоји. Г. Орел затекао је порески дуг од више стотина форината, који је очистио, а само му је готовина од 23 форинте предата била. Сад та фондација нема нити пореског нити перцентуалног дуга, а ово јој је стање:

У готовности . . .	731 ф. 86 1/2 н.
„ облигацијама . . .	399 ф. — „
„ непокретностима 9600 „ — „	
	свега 10.731 ф. 86 1/2 н.

(Општинско веће 10. Септембра. Свршетак.)
Интерпелација г. А. Д. Јовановића гласи овако:
„Потписаном је част, г. Градоначелника следеће заштати, и моли, почем му се ствар важна ви-

ди, да му се одговори у првој идућој општинској седници.

Као што је познато постоји у Земуну знатан школски фонд, познат под именом „Грчки школски фондус“, који је при коњу прошлога века приловима људи равних народности основан. Циљ те фондације јест негововање грчког језика и грчке научености.

Постанак грчке школе у Земуну беше тада потреба, јер не само што су ту многи Грци и Македонци становали, којима је морало пожељно бити, да се њихова деца у том језику образују, већ и с тога, што је знање грчког језика тада и осталим становницима земунским потребно било, почем је у оно време тај језик био сретство, с којим се једино служиле Хришћани по Турској у њиховој спољашњој и унутрашњој трговини; Земун је пак тада један од првих покретственика европско-турске спедиционе трговине био. То је и поглавити узрок био, зашто су сви Земунци за тим тежили, да у Земуну постоји грчка школа, па зато и јесу сви без разлике вере и народности на то принашали, да се тај фонд множи, који данас знатну суму од 40.000 форината показује.

Светском трговином сад други фактори владају, услед којих промењен је и трговачки положај Земуну. И грчки је језик с тога свој практични значај по нас пагубио, а и број овдашњих Грка и Македонца се је на 15—20 дуна смањило. Но при свом том незнатном броју ипак њих та племенита жеља испуњава, да у Земуну виде грчку школу и у будуће обесбедену. Они мисле, да ће то тиме постићи, ако се они конституирају као приватно друштво, и ако грчку фондацију, која је једна јавна фондација и као таква потпада по прописе закона надзору варошког заступништва, прогласе за друштвено имање. У том смислу предадоше садашњи управитељи грчког фонда, као што се чује, штатут на потврђење.

Постанак грчке школе у Земуну, сваки ће желити који год тежи за науком и образованошћу, премда овдашња школа садашњем свом устројству не одговара потреби и мораће се преуредити. Сам тај факт, имати у нашој вароши училиште, у коме се може специјално знање набавити, сваком ће мили бити, у толико више у колико се тај завод из сопствених ерестова издржава. Али

с обзиром на то, да се хоће једна јавна фондација, која је заведена приловима свију стихија ове вароши, реченим штатутом преобратити у приватно друштвено имање;

с обзиром на то, да штатути, предани вишој власти на потврђење, садржавају прописе, који су противни основним начелима удружења и нашем општинском закону, почем они међу осталом чине неку класификацију друштвених чланова, који је без сваког основа;

с избором на то, да исти штатути друштвено имање, дакле грчки фондус, у извесном случају једној страни, нашој општини не припадају; корпорацији на расположење дају, и отуда по нашој варош могућни случај бити може, да наш Земун некад у погледу на грчки фонд и грчку школу, која се овде у месту налази, страном утицву потчињен буде; најпосле

с обзиром још и на друге важне ствари: усуђујем се у своје име као општинар, варошки претставник и основач реченог грчког фондуса, као и у име многих других грађана земунских, господина Градоначелника запитати:

1. Јесу ли куратори грчког фонда магистрату доиста предали штатут ради потврђења више власти, којима они намеравају, да грчки фондус преобрате у приватно друштвено имање и да тај штатут уклоне законитом утицву општинског заступништва?

2. Ако је то тако, хоће ли магистрат речени штатути општинском заступништву предати, како би оно о њима већати и закључити могло, и то с тога да се право општине не украти?

3. Ако то магистрат неби хтео да учини, је ли бар у односној магистратско-политичкој седници приседани варошки претставник своју, законито му пристојећу ограду протоколирно изрекао: или ако је случајно г. први варошки претставник у тој ствари одвесао био, јели га ту други заменио?

4. Хоће ли магистрат бар после у својој вишој власти поднети имајућој релацији не законито, како интерес тако и достојанство наше вароши пређајуће поступање по броју свих не знатног дела становника, као што треба осветљавати, и том приликом констатовати, да су штатути састављени и предани у тајности, без знања и суделовања свију, на гласање и решавање право имајућих основача, напротив да су на томе радила и нека лица, која нису компетентна за то?

На ову интерпелацију, која је још 6. Аугуста предана, одговорио је у одсуству г. Градоначелника (који је болестан) да су куратори грчког фонда доиста поднели штатут на потврђење; да је зе-

маљска власт зактевала, да се поднесе и стари устав грчке фондације. Но куратори то не учинише из тог узрока, што је устав, као што веде, записан у големој књизи, која се не може придодати; уместо тога написаше неке одломке устава, премда се исти не може сматрати као достаточан препис. Са овим одломцима заједно посладе се Генералкоманди и интерпелација г. А. Д. Јовановића, коме ће се у своје време доставити решење земалске власти. Штатути, рече г. вар. управитељ, још су ту и варошки заступници могу их прегледати, ако то желе. Почем то заступници нису приликом зактевали, и пошто је г. вар. управитељ још споменуо, како куратори грчке фондације нису хтели фондуске ствари у магистрату депоновати, као што је то виша власт наредила, али то сад учинише, прешло се на други предмет.

Референт позива општинско веће да закључи, у које ће се дане држати дражба ради оних 200 јутара од пустаре, од којих иде приход на издржавање реалке. После кратке дебате решава се: да се лицитација држи 13. и 14. (25. и 25.) Октобра и да на њој буде одбор из општинара. За чланове одбора изабрани су г. К. А. Петровић, Ф. Волд и Јован П. Јовановић, којима је придодан г. пол. адјункт Манђул. Наложено је одбору, да најпре покуша, земљу на комаде од једног јутра, највише по пет јутара под закуп дати.

Полиција подлаже општини, да се набаве чењери, који ће се кад је ватра поћом на црквеним торовима на оној страни обесити, на којој је ватра. На то ће приметити општинар г. Паић, да је још од прече потребе, да се то дању барјаком чини, почем ноћу и сама светлост показује, на којој је страни ватра. Решава се: да се тај предмет упути на одбор за одбрану од ватре, који је ово дана установљен.

Земунца, Јефта Б., скитајући се по свету, нашао се пре неколико година без полица у неком приморском месту у Малој Азији. Тада је холера беснила у Анадолији. Царски консул у Смирни позвае аустријске поданике, да одлазе из околних места још пре него што би се болест појавила. Много њих следоваше консуловом позиву, међу којима и наш Јефта беше. Он се превезо на другу страну мора на царском војеном броду, и ту мора да је добро живео, јер трошак од тог путовања је аната. Чује се, да се Јефта Б. за земунског грађанина издао, рекавши да има своју сермију и родбицу у Земуну. Но као да је заборавио сам тај рачун намирити, јер од стране мишистарства спољашњих дела зактева се, да општина за њега плати. Општина пак је одбила то зактевање, јер куд би она присела, кад би за скитнице, који никад ништа општини не принесу, платила. У том смислу гласи решење варошког заступништва у тој ствари.

Пређашњи варошки баштован Шари тражи накнаду од 80 форината из општинске касе с тога, што је по налогу посадио у варошкој башти цроче ради меља. Ово Шарино зактевање беше повод подужој дебати. Варошки претставник г. Ст. Марковић рече, да је исти баштован општину сила новаца стао, а ништа није изврдио, зато није за то, да му се што да. Г. Ивић ће питати, да ли се баштован иселио, коме је дат рок до конда Аугуста. На то ће рећи г. вар. Управитељ, да је варошка башта сад пренела у уживање економског друштва, па се оно о томе има брижити. Општинар г. Волд рече, да је друштво још није примило. Што се пак баштована тиче, то ваља најпре композиционално извидети, шта је изврдио, па ако се доиста трудио око меља, нека му се да двадесет форината. Овај се предлог усвоји.

Општинар г. Андрејевић обрати пажњу општинскога већа на допановачки сокак, код кашије истог имена, који је са свим лопч, те ваља га опоравити. Он предлаже да се то још ове јесени учини, јер је ту пут онако исто рђав, као и код варошких кашије. Андрејевићев предлог био је потпомогнут и са друге стране те се решило, да се речена места одмах оправе.

Сад долази избор учитеља. Школска комисија поднела је листу о квалификацији најбољих кандидата, на које се види то могуће године компетенција, шта је који пре препарандије и с каквим успехом учио, кад је приправнички испит и с каквим успехом положио, је ли учитељ већ био и оцено у појединим школским предметима. Г. парох Н. Савић прочита извешће школске комисије, које овако гласи:

„Враћајући списак компетената на учитељства одел. I. бр. 3370. са молбеницама и сведочењима, потписани чланови школске комисије, пошто су ове молбенице и сведочење компетената тачно прегледали имају част следећи извештај о способности појединих компетената сл. магистрату поднети.

При оцењивању способности појединих компетената школска је комисија пажњу своју обрнула на добру квалификацију у главним предметима а обо-

бито на квалификацију у практичној радњи у школи, у немачком језику, у црквеном певању, на то, је ли који компетент већ учитељ био и на године компетент. Који компетент сва ова или већину ових својства има, представљен је другом, ко их нема у толикој мери. За олакшање посла комисија је изабрала само добре компетенте и ставила их за преглед на листу под а), а слабије је из вида изнустила. По тој листи и по основу горе наведених својства изјављује школска комисија своје мишљење да су ови компетенти најспособнији и предлаже за поједине школске разrede:

А. За главну школу, 1. Код св. богородичне цркве

за четврти разред г. Стевана Милашиновића, који је проглашен по свршеном приправничком испиту за учитеља у главној школи са особитом препоруком и који је учитељ био 1¹/₂ године у 3. разреду у румској школи са врло добрим успехом;

за други разред: господина Вићентију Ајваза, који је проглашен за учитеља у основној школи са препоруком, који је у практичној радњи у школи, у немачкој граматици и цркв. певању врло добар.

2. Код св. Николајевске цркве: за трећи разред г. Александра Кузмановића, који је проглашен за учитеља у гл. школи са особитом препоруком и који је у практичној радњи у школи и немачкој граматици врло добар, а у црквеном певању добар;

за први разред г. Димитрија Нешковића, који је проглашен за учитеља у главној школи са особитом препоруком, који је у практичној радњи у школи и црквеном певању врло добар, и који је 1 год. учитељ био у 1. и 2. разреду главне школе у Руми на свако задовољство општине.

Б. У основној школи у Горњој вароши:

за II и III разред г. Николе Брашована, који је проглашен за учитеља у основним и нижим разредима гл. школе, који је у певању одличан, а у практичној радњи у школи врло добар;

за први разред: Вељка Петровића, који је проглашен за учитеља у основној школи са препоруком, који је у практичној радњи у школи врло добар, у црквеном певању одличан, и који је учитељ у Д. С. Ивану са врло добрим успехом.

За место учитељице пријавила се само Анђелија Ракићева, која је по свршеном испиту у приправничком заводу у Сомбору добила добру сведочбу: тако исту поднаша добру сведочбу у вештини у живим ручним пословима. На основу ових сведочба школска комисија држи да ће ова пријавница добра учитељица бити за 1. разред.

По прочитању тога извештаја рече општинар г. И. П. Јовановић, да би нужно било за спремашћу деку, да се први разред Св. Николајевске цркве премести код Св. богородичне, јер ту је среда вароши. Остали на то рекоше, да се школска комисија о томе посаветује, па нека онако ради, како за добро нађе. Г. Солар предлаже да општинско веће још засад неопределује, у који ће који разред за учитеља доћи, већ нека причека докле сви лично овамо недођу, па нека се онда одреди, који ће који разред добити и нека им се онда и декрет изда. Г. парох Н. Савић пристаје на предлог Соларев. др. Милаковић рече: школска је комисија имала пред очима једино сведочење компетентата, по тим сведочењима наша је за добро, да се поменути компетенти, које је у свом извешћу општинском већу предложила, предложи за учитеље и уједно је предложила, који би за који разред, судећи по њиховим сведочењима, био најспособнији, а ако остали мисле да ће боље бити, да пречекамо док сви лично овамо недођу, то ће онда и он на то пристати. Г. Андрејевић предлаже: будући је школска комисија изабрала и предложила нам између добрих најбоље, за то треба да изберемо за учитеље оне компетенте, које нам је школска комисија предложила. Још њи неколико говорише да се изабере предложени од школске комисије и једногласно се закључи: За учитеље и учитељку бирају се она лица, које је школска комисија предложила а у који ће који разред бити намештен, то ће се онда одредити, кад лично овамо дођу и Мајстрат има настојати, да се закључак овај ома и изврши.

Напоменуто рече г. парох Н. Савић, да је нехотице записао у записник да се само српским учитељима повиси плата на 500 ф., а требало би да је записао да се и немачким францезаљским повиси на 500 ф. као што је општина и закључила, те за то моли да се та погрешка у записнику поправи. На ово сви општинари рекоше да треба поправити, нашто је г. Орел и поправно. Са овим се сврши у 12 сахата седница.

Исправка. У прошлом листу на трећој страни у првом ступцу треба читати: с којима они наспу „сокак пред својим кућама.“

— Јуче на ноћ између 1. и 2. сахата огласише пушке и звона ва-

тру. „Европа“ највећа лађа дун. паробр. друштва, запаљила се и изгорела је на Дунаву према дрвари. Људи радише на самој лађи са великом одважношћу, да је спасу, али је најпосле морадоше напустити, која као какав малаксали цин чекаше пропаст своју. У њој беше спремно угљена до саме Пеште. Из тога ретког и великог пожара све се људство с лађе спасло, иначе слабо што. До сада се још извесно незна како је лађа запаљена. Штета износи 172.338 форината, с том сумом записана је та лађа у друштвеном инвентару. — И јуче по подне у два сахата опет се појавила ватра. Изгореше три куће у Бари. Опасност беше велика, једно због велике суше, коју имамо, и која је доиста ванредна у ово доба године, друго што су у том крају вароши куће једна покрај друге и највише су шиндром покривене. Штета је знатна. — Данас после подне држаће одбор за одбрану од ватре своју седницу.

— Нап бригадир г. генералмајор Книж, који се пре неки дан с званичног пута вратио у Земун, постао је бароном усљед добивеног ордена гвоздене круне другог степена. — Господин наш градоначелник мајор Бах ономад је одпутовао са пештанском лађом у Беч приватним послом. — Са брзопловом пропутоваше овуда за Галац главни директор паробродског друштва г. Касиан. С њиме заједно путују гроф Вимфен, зет барона Сине, главни друштвени инжењер и друштвени правобраниоц др. Сајлер, бивши бечки градоначелник. — Од неколико дана бави се у нашој средини царски гл. конзул г. Каваљер Зоретић походећи своје сроднике пл. Спирте. — Подмаршал барон Габленц у прошли Уторак дошао је из Загреба у Митровицу војним послом.

— Због кавге, које се скоро изничега излегла гонише пре неколико дана ноћу два стражара Максима Бачванина, који је кавгу приметно. Стигну га близу његове куће, где он с ашовом на њих јуриши, а они га тако претуку, да је скоро мртав у болницу однесен и после 6 дана умре. Оба су стражара уапшена.

— Из Београда добисмо од нашег дописника ово писмо: „Ви се ваља да чудите што вам се од овуда слабо ко јавља. Није то тако чудно, јер треба да знате да ми негледамо на ствари очима „Напретковог“ до-

писника, те да вам којешта јављамо, као што је „Напредак“ пун пунцат. Ми само чекамо прилику, па ћемо имати доста да вам пишемо. Та ће прилика наступити онда, кад се ово опсадно стање једном уклони. За сад се све на њ одбија, премда оно баш не смета да се ради само ако се хоће. До сад су пуштени сви из затвора, који су се пустити имали. Испит је свршен и за недељу дана од данас биће и претрес. Међу пуштенима Ранко Матејић, Јеремија Станојевић и Гавриловић саветници дали су оставку на пензију. Сад за што су они то учинили неznam, али да ту пензију (која је била како коме и до 2000 талира годишње) ни они ни још многи и многи што је имају — не заслужују, то стоји. Више тих наших бив. саветника и „попечитеља“ у своје срећно доба накупили се доста пара глобећ народ, и сви одреда имају големо имање. Сад још уживају и пензију од неколико хиљада на годину, па им је баш добро. Него то им је ваљада награда што су дугогодишњом службом управо оштетили и народ и државу т. ј. државну касу. За сада се говори и то: да ће се скорим изаћи закон о слободној штампи, о скупштини, и да ће се дати општинама већа аутономија. У месецу Новембру има се састаћи народна скупштина, којој ће се сви ови пројекти поднети, да их усвоји. Тако се збори. — Ових дана архимандрит Мојсило произведен је за владикау шабачког. Црква и народ добијају у њему честитог Србина, како се само пожелети може. — Кнезу су постављени професори за науку хришћанску прота Никола, професор гимназије; Срећковић за историју са земљописом; Јова Бошковић за српски језик; Алковић за професора физике, сви професори велике школе. — У нашој великој школи упуражњена су три места професора за: филозофију, римско и међ. право и за полит. економ. и финансију. Отворен је конкурс за та места.

— Отворен је румунски цркв. сабор. Митрополит Шагуна жели са целим клиром и народом да ожени ти свештеници постају владикама, јер је то, вели, по канонима, а баш ни манастира нема као у Срба, да се могу само зато калуђери држати, којима управо каноно изрично забрањују, да могу тај чин носити. О томе се чула реч и на нашем последњем цркв. сабору, а многи ће се можда сетити и пок. проте Влаховића, кога је Стратимировић нечувено гонио, па се стога и покато-

лично најпосле. Пред смрт своју написао је књижицу пуно истине, где то исто доказује и преклиње народ српки, да одузме кагуђерима то присвојено право.

У Шпанији је отела побуна са свим мах. Изабела је већ на граници, да бежи из земље. Војска се слаже братски с народом и тако се с одушевљењем примају прокламације од вођа и то по свој земљи, премда се још ни једна није одсудно изјавила, шта хоће. У земљи су три партије. Прва хоће републику, друга, која је још нешто Изабелу наклоњена, хоће да она да оставку у корист сину своме, а трећа жели војводу Монпансија зета краљичиног за краља. До сада је само једна главнија битка била у којој су усташа под својим ђенералом Серапом побили краљичиног вођу Новаличеса. Услед тога се војска у Мадриду обратила и здружила с народом. Најпре се побунила флота у свима пристаништима против краљице.

НАРОДНА ПРИВРЕДА.

Беч, 21. Септембра. (Телеграм.) Банатска шеница у Бечу: 86|89-фунт. 4.65, 87|88-фунт. 4.75 за готово; моринска шеница у Бечу: 87-фунт. 4.60 до 95; мађарска шеница у Бечу: 86|89-фунт. 4.40 за готово; Ст. београдска шеница у Алмашу: 87|89-фунт. 4.55 за готово; таска шеница у Бечу: 87|89-фунт. 5.05; мархедска шеница у Штокерау: 89-фунт. 5.25. — Словачка раж у Бечу: 81-фунт. 3.80. — Словачки јечам у Бечу: 72-фунт. 3.35—40; шопровски јечам у Бечу: 72-фунт. 3.20. — Мађарска зоб, травито, 46-фунт. 1.94, 48-фунт. 2.08; стара роба 44-фунт. 1.74; нова роба 48-фунт. 1.94. — Промет у шеници 35.000 мерова.

Стање воде Саве.

Код Земун:

У Петак 20. Септембра: 3 ст. 5 пал. над нул. Суво.
„ Суботу 21. Септембра: 3 ст. 2 пал. над нул. Суво.
„ Недељу 22. Септембра: 3 ст. 5 пал. над нул. Суво.

Код Митровице:

У Петак 20. Септембра: 5 ст. 4 пал. над нул. Суво.
„ Суботу 21. Септембра: 4 ст. 10 пал. над нул. Суво.
„ Недељу 22. Септембра: 4 ст. 7 пал. над нул. Суво.

Код Сиска:

У Петак 20. Септембра: 3 ст. 6 пал. над нул. Суво.
„ Суботу 21. Септембра: 2 ст. 8 пал. над нул. Суво.
„ Недељу 22. Септембра: 2 ст. 0 пал. над нул. Суво.

У **Земун**, 21. Септембра. Ово је летње а не јесенско време, што сад имамо. Јуче и ономад показао је термометар 28 гради реомира у хладу, притом су и ноћи топле и тихе. Ово је за бербу време да не може боље бити. Сељаци пророкују отуда, што шљиве по други пут цветају, до божића депо време, потом јаку по кратку зиму. То би добро било, јер са дрвима са свим рђаво етојимо. Скупа су и нема их довољно на пијаци. Хват јасенових плаћа се по 16, букова по 14, растога по 11 форината. Мешовита комисија, изаслата да прегледа реку Саву регулисања ра-

ди, свршила је свој посао. Она је Саву прегледала од Сиска до њезиног ушћа. У идућем листу моћи ћемо опширно што јавити о том предмету, и то по званичним подацима. Још и за другу важну ствар у привредном погледу јавићемо опширније читаоцима у идућем листу. Војно министарство наово је покренуло питање о установљењу трговачке и занатлијске камере у Земуну. Као што чујемо, имаће виша лица састанак у Понедељник ради тог предмета.

Земун. Извештај обрта земунске штедионице месеца Септембра.

А. Повчапа радња.

Примање.

Пређашња готовина благајне	ф.	6588.06
Равни улови	л	3704.80
Уплаћени зајмови	„	17.—
Уплаћени зајмови на валогe дати	„	1890.—
Уплаћене менице	„	5950.—
Камате од зајмова	„	85.89
Камате од зајмова на валогe	„	—76
Камате од меница	„	41.71
Доходак од штампарских ствари	„	7.70
Провизија и штемпларина	„	—42.29
Непосредна штемпларина	„	—05
Свега	ф.	18328.26

Давање.

На уложнице повраћено	ф.	3617.21
Камате од уложених капитала	„	12.80
Дати зајмови	„	4047.—
Дати зајмови на валогe	„	50.—
Есконт менице	„	2950.—
Илата званичницима	„	116.69
Готовина благајне	„	7534.56
Свега	ф.	18328.26

Б. Радња с документима.

Примање. Давање.

А. приватне обвезнице	ф.	6047.—	1890.—
Б. приватне обвезнице	„	800.—	—
залози.	„	260.65	—

Панчево, 21. Септембра. (о. д.) Ове недеље беху довози на нашој пијаци знатни. Доносише жито и из удаљених места у провинцијалу с тога, што на неким железничким станицама престадоше куповати (?). Али је стање воде још једнако ниско, те се мало товари, и то за Саву. За цене храни ово вам могу јавити. Чисто жито плаћају по 6.20 до 6.50., а јечам по 2.50 до 2.80. Страни кунци још нису дошли.

Хоћу овом приликом коју да прословим о овдашњој паробродској агенцији. Од неког времена ова наплаћује један новчић од центе и дана у име магацинине. Није ми ни крај памети, да ово државом субвенционано друштво сравањуем са протим кирицијом, јер то не би приличило протом, порез плаћајућем поданику; али би ипак питао, с којим правом речена агенција ту магацинину наплаћује? Друштво прима и наплаћује пренос еспана за Панчево, то јест до Панчева, али оно смеи робу на дунавској обали, где је тога ради магазу подигло. Но од дунавске обале до Панчева има по рачуну ц.

к. поштанске дирекције још по миље, а трговци морају уз тарифску возарину „до Панчева“ још 10 новчића од центе трошка платити, док од Форконтумаца у варош своју робу однесу. Кад би који прости кириција, коме је роба у Пешти предата, да је у Панчево донесе, ту робу на по миље од вароши удаљеном месту смеио, и трговцима јавио, да је оданде о свом трошку однесу, и ако они то одмах не би учинили, да им наметне глобу, како би се, питам, са таквим кирицијом поступало?

Ми Панчевци имали би се потужити још и на друге поступке паробродског друштва. Тако на пример начини се сред Тамиша, код велике царске магацине, једна адица, које би се место могло при ниском стању воде лако очистити. Али то не иде у рачун капетану и корманшу местне лађе, јер престао би онда изговор, да се ту лађа не може окренути.

Органи паробродског друштва као да тумаче субвенционано положај друштва тако, да оно може својевољно указе издавати, којима приписују силу државних закона. Но они треба да помисле, да им баш та субвенција налаже, сваку могућу олакшицу трговини чинити. Државу сачињава укупност људи, у које се и Панчевци броје, а да је ова варош знатна по трговину, види се отуда, што се ту по милиона вагана хране и око четврт милиона центи суровине товари, као и из тога, што се ту преко године 10.000 путника паробродом служе.

Панчево. Извештај о радњи панчевачке штедионице мес. Септембра.

Готовине од месеца Аугуста	ф.	14331.—
На рачун улога. Улови овога месеца	„	16144.—
На рачун меница. Уплаћена меница	„	82.92
На рачун есконта меница	„	179.44
На рачун камате од зајмова на непокретности	„	13.50
На рачун приетојбине од зајмова на непокретности	„	4.50
На рачун камате од зајмова на валогe	„	20.06
На рачун писарине	„	2.—
На рачун штампе. За уложне књижице	„	3.30
	ф.	30780.72
Од рачуна меница	ф.	9354.—
Од рачуна плата	„	153.33
Од рачуна намештаја	„	374.83
Од рачуна зајмова на непокретности	„	900.—
Од рачуна штампе	„	16.50
Од рачуна зајмова на валогe	„	1002.83
Од рачуна трошкова	„	33.36
Готовина за следећи месец	„	18945.87
	ф.	30780.72

Панчево, 30. Септембра 1868. п. р.

Панчевачка штедионица.

У **Неготина**, 15. Септембра. Као што су нам виногради били понели надасмо се много бољој берби, али са многе кише грозђе нам отруне. Неки почеше раније брати, но рђа-

во су прошли, јер је вино врло само први дан, а други дан ускисне. Као што искусни виноделци тврде, имаће само они овде ове године средњу бербу, чији су виногради на висини и са старих винограда, као на Високом, Балеју, Локви, Брагујевцу, а нешто и на Бадњаву. Па од тих места биће вино средње квалитета. У виноградама што су у низи, гроздја или нису сазрела, или отрунела или сасушена. Изглед је, да ће старо вино јако поскупити, јер многи виноделци морају сав свој род у ракициницу однети, и с тога мораћемо идуће две године само старо вино трошити. У Понедељник почеће код нас берба. Тај је дан одређен полицијом, како би сви браћу, да неби неки штету трпели од марве, који доцне беру. Јер овде постоји штетан обичај, да волове пуште у винограде, кад су обрани, премда је то забрањено, а ове године је још строжија забрана власти у том погледу издата, а преступници се новцем казнити.

Сад се удешава нов пут између Београда и Неготине, који би за читава два сахата био краћи а и несигурнији него досадањи преко Милановца. Два окружна инжењера, крајински и пожаревачки г. Триковић и г. Зеленић већ су довршили мерење. Линија ће ићи из Неготине преко Мајданека, Пожаревца и Смедерева у Београд. Брегови су избегавани колико је год било могуће и пут ће се провести све долинама.

Пројект је већ поднесен министарству ради потврђења.

Подузимаачи грађевине имаће скорим доста посла код нас. Градиће се више државних и општинских зграда: као војничка касарна, штаба за артилеријске коње и сместиште за топове, јер је то све лоше и незгодно лежи, а сад ће се направити на близу и боље. Мерења с тог већ је предузела војна комисија.

Последње време бавише се у Неготини више њих спекуланата из Влашке, који ту купише знатну количину грађе за жељезницу, што се гради од Букурешта до Ђурђева.

Шабач, 18. Септембра. (о. д.)
Овај пут хоћу да прословим коју ошљивама, овом новом производу српском, који квантитативно већ сад, после неколико година, одкад се почео култовати у овим крајевима, знатно место заузима у српској производњи, као што се та роба и по каквоћи својој успоређује с босанским шљивама. Ове године има рода колико још никада било није. Људи незнају куд ће и како с толиким родом. Последњих дана толико је шљива довожено на нашу пијану, да су с њима продуценти намирили своје закључке, и још им је остало нешто за продају. До прошлог Четвртка плаћало се за товар 180 гроша. Но после попустише цене, те сад стоје на 170 гроша, а изгледи су, да ће још више попустити. Јер лепо јесенско време овде и у суседној Босни

јако унапреди сушење, те ће с тога веће количине у трговину ући, него што би могло бити, да је кишовито време. У Србији као у Босни храну се сад свиње са шљивама, толико их има. Остало је ту и много шљивика у пола обрано. На шабачкој и обреновачкој скели ове ће се године више од 50.000 центи шљива износити.

Довози од хране беху слаби на овдашњој пијаци, а радо се плаћа жито по 68—70, јечам по 53, зоб по 52 гроша. Донешено је и мало нешто новог кукуруза за местну потребу, који плаћају по 44—48 гроша 100 ока.

Прошле седмице плаћаху шишарке по 290 гроша 100 ока. Но после неколико дана падоше цене, која им је сада 260 гроша. До данас је одавде изнешено 2000 центи, и једва ће моћи још 2000 центи износити, почем је род шишарки овогодишњи слаб био.

Земун. (Званично.) Наредбом земаљске власти забрањује се по постојећим законима и из санитарских узрока топити кудеља по рекама и речимама, и наложено је месној власти, да ни под којим начином не дозвољава, ни онда кад би арендатори риболова то допустили, или се такса за то платити хтела.

— Сутра 23. Септембра даје се у Тителу 500 јутара ритеког земљишта у шајкашком батаљону на пет или десет година под закуп путем јавне лиценције. Држаба ће се држати у батаљонској канцеларији у Тителу.

— Од стране друге банатске регименте повијају се сва она лица кући, која више од 10 година одсуствују од куће, да се за шест месеца дома врате, јер ће бити брисана из стања своје задруге.

Седмични преглед курса на бечкој берзи.

	16.	17.	18.	19.	20.	21.
С е п т е м б р а						
Дукат цесарски	5.53 ¹ / ₂	5.52 ¹ / ₂	5.53	5.53	5.53 ¹ / ₂	5.53 ¹ / ₂
Сребро	111.—	113.50	113.50	113.35	113.50	113.50
5% металици	56.30	56.45	56.25	56.55	56.80	56.70
Ови с кам. мај—новем.	57. 0	57.20	57.—	57.30	57.70	57.50
5% народни зајам	61.50	61.60	61.30	61.50	61.80	61.70
Акције народне банке	711.—	713.—	713.—	716.—	718.—	716.—
" кред. завода	205.60	205.90	205.50	206.50	207.—	206.20
Лозови 1860. године	81.70	82.—	82.—	82.50	82.80	82.70
Лондон	116.—	115.85	115.90	115.95	115.90	115.95

Пловидба местне лађе до 21. Октобра.

Из Земуна у Београд, у 7 сахата у јутру,
Из Београда у Земун, у 7 и по сахата у јутру.
Из Земуна у Београд и Панчево, у 8 сахата у јутру и у 12 и по сахата по подне.
Из Панчева у Београд и Земун, у 10 сахата пре, и у 2 и по сахата после подне.
Из Земуна у Београд, у 5 сахата у вече.
Из Београда у Земун, у 5 и по сахата у вече.

Фотограф Р. Алианчић

даје овим на знање поштованој публици Земунској, да се његова фотографска радионица од стакла налази у кући г. Павланија Н. Демитријадеса (Бањева кућа), где је штедионица, и да ће од Недеље 22. Септембра у истој почети радити. Цене слика у величини од визиткарте: 1 комад 1 фор., 6 комада 2 фор. 50 новч., 12 комада 4 фор. Веће слике по 3 до 6 фор. Групе и копије од сваке слике вади по погодби, но са свим јеститио и добро израђено.

Дечак од 14 година

Крупног стаса, округлог образа, црних очију, именован Јефта Стојлић, родом из Бањелуке у Босни,

нестао је од мајстора г. Јове Ђутуковића у Земуну, у кога беше шегрт, али није ништа скривио. Ако би који дознао за тог дечка, нека изволи о томе извести Земунску власт, или г. Јову Ђутуковића или брата његовог Косту Стојлића у Шању.

Продаја.

Код ц. к. телеграфског Инспектората у Земуну налазе се 90 центи старе гвоздене жице, три милиметра дебљине на продају. Који жели те

жице да купи, нека преда своју писмену понуду до 3. Октобра о. г. код овдашњег телеграфског инспектората.

Klavierunterricht.

Hiermit beehre ich mich bekannt zu geben, daß ich mit 15 October in meiner Wohnung eine Klavierschule für Mädchen eröffne. Die Schülerinnen erhalten hierin einen theoretisch-praktischen Unterricht nach der neuesten Wiener Lehrmethode in 5 Lektionen per Woche. Das monatliche Schulgeld sammt Klavierbeitrag beträgt 4 fl. 50 Kr. öster. Währ.

Alois Jamy,
Klavierlehrer.

Рибар на Тиси.

На некој речици, која се између Намена и Токаја у Тиси слива, била је једна мала у кестеновим и линовим дрвима сасвим скривена воденица, и то је било имање познатог одвајког Скарни Роже. Људи из целе околине шиљаху најрадије своје жито староме Рожи, који је не само при узимању обичног ујма правичнији био, но многи његови другови, него је увек и добар камен имао, и чисто жито држао, и због тога је најлепше брашно издавао. Друго добро, које је највећма људе привлачило, да своје жито к Рожи доноси, беше Јаношка, дивна кћи млинарова. Црње витице од њених неимађаше ни једна циганка, њене очи биле су два огња и кад би ружичне усне на малим устима отворила, засијала би се унутра два реда бисерних зуба.

Најлепши и најбољи младићи из околине отимали су се, који ће да се удостоји њене љубави, али могли су најкраснију хаљину, најлепши откан појас носити, и ногама у игри сасвим вешто заплетати, млинарова кћи беше увек ладна и уздржљива према свима. Чешће је посеђавала игру у Чачу, и тада је обично избијала и играла са оним младићима, који ју нису са љубавним намећањем гањали. Међу овим изабранима био је и Ангоштон, син тиског рибара, чиј је дом једва 100 корчаји од Рожице воденице био.

Јаношка и Ангоштон дружили су се још од детињства. После примања хризме постане младић, као и његов отац рибар, а Јаношка оде у Кашаву једној својој рођаци, где за две године најлепша девојка израсте, па се онда кући врати. Али је она у Кашави варошке нарави попримала, те тако се врло слабо својим понашањем сељацима допадала. Она одбије све просиоце, који су њену руку искали, решително, будући је стари Рожа желио да доброг зета у кућу добије, јер је био већ стар, и радо би се већ једаред од посла смирио.

Ангоштон љубљаше лепу млинареву кћер са свом снагом свога срца, али се не усуди, да јој своја осећања искаже, с тога је носио своју страст дубоко у срцу, и био је срећан, кад је само Јаношка весело његовом поздраву одговорила. Многе одличне девојке више су пута доста јасно рибаревом сину приметити дале, да младић, као што је он, са црним брковима, ватреним очима и витким стабом, може достојан бити

да њену руку заиште, али млади рибар није о том ни мислио. Занешен у мислима, седео је он у своме чуну и укоченим очима гледао је у вртложеће се таласе тисине, док не дође време, да мрежу из воде дигне.

После многих киша преобрате се ниске околине тисине у не прегледно море, чијом се средином мутни таласи полагао ваљају. У ово доба кипте обале њене од најлепших риба, које из мањих вода у главне воде долазе, и све рибаре к себи привлаче. И Ангоштон узде при равитку дана своје мреже на раме, и оде своме чуну. Овде нађе Јосифа чобанина из Пучте.

„Брзо Ангоштоне, наватај ми риба; велики судац дошао је у чарду, и жели за ручак рибе да има,“ рече му пастир.

„На то нећеш много чекати“ одговори му рибар. „Помози ми само, да чун у воду угурамо, и да га привежемо. Највише за четврт сахата вратићемо се у чарду са најлепшим мреновима или штукама.“

Ангоштон баца мрежу у реку и седне на крај чуна. Поред њега стајао је пастир, и изгеривао плавичаст дим из своје дуле у свјеж јутрењи ваздух.

„Реци ми чобанине, шта је великог судца у вашу усамљену Пучту нагонило?“ запита рибар љубопитно.

„Теби могу поверовати Ангоштоне. Он је дошао тамо са једним оделењем четника, да неког човека ухвати, који зло о влади мисли. Хиљаду је војини на његову главу намењено. Велики судац изгледа врло озбиљан и љутито, и држи, да ће поћас за њим у потеру ићи. Ако ти моје мњење са свим поверавати могу, чини ми се, да није ни међу вама овде све у реду; али то нека остане само међу нама.“

Млади рибар слушао је речи пастиреве без одговора. За тим извуче мрежу из воде и шест великих риба праћакану се у њој. Чобанин метне их у своју торбу и упути се брзим кораком у Пучту. Ангоштон пак ловио је рибу до мрклог мрака, па се за тим оптерећен њима свом дому врати.

Било је око поноћи, кад неко лагано на Ангоштонов прозор закуца. Рибар се тргне из сна и спази напољу неку женску особу, која код прозора стајаше.

„Ко ме то узнемирава у спавању?“ викну он љутито.

„Ангоштоне! драги Ангоштоне! за име божије отвори!“ зазвучи глас с поља.

На велико чудо позна рибар глас Јаношке, кћери млинареве. Брзо пребаци хаљину на себе и приђе прозору. Овде упазиле девојку, дрхтећу, као смрт бледу.

„Јаношка, пита ти се збило?“ запита младић уплашено.

„Нашим пријатељством, пепелом матере твоје заклињем те; спаси двоје несрећни. Преведи нас преко Тисе. Воденица мога оца опкољена је четницима, да човека ухвати и убију, кога ја љубим, и који је овде прибежиште нашао, пошто је у Кашави из тавнице побегао!“ прозбори Јаношка дрхтећим гласом.

„То је неки бунтовник, чија глава хиљаду форинти вреди.“

„Ти дакле знаш Ангостане, ако га издаш, онда је и моја срамота!“

„Где је он Јаношко?“

„Извештен неким својим човеком за времена о грозећој опасности уклони се у честу на обали. Хоћеш ли нам помоћи Ангоштоне? Сону страну реке бићемо у безбедности.“

„Хоћу Јаношко,“ одговори рибар. Обоје дакле привуку се шумовитој обали тисиној, где им један висок — у црн огртач увијен — човек на суерет изађе. — Пошто сви троје у чун уђу, претисне страни рибару кесу с новцима у руку.

„Узмите ваше новце, господине,“ рече Ангоштон. „Ја вас не познајем и чиним ово само по Јаношкиној молби; с тога не примам из ваше руке никаква поклона. Благодарите ваше спасење Јаношки, и не заборавите нигда, шта она за вас чини а бог ће дати, те ће добро бити.“

Буран северан ветар дизао је таласе тисине необично високо. Месеца излазаше полагао из разсејаних облака и осветљаваше далеке шуме; на једаред јекну пушка на обали и с праском проби тана у чун.

„Гром и пако ми смо пропали!“ викну бегунац.

„Небојте се: пикаквог чуна нема на обали,“ рече тиски рибар „и ако смо извап домашаја пушке, опасност је онда прошла.“ — На једаред пуче и друга пушка, и весло испале из Ангоштонове руке. Тана му је руку размрекало.

Бегунац радио је свом снагом, да само од пушака умакне; и то му наскоро изађе за руком. Док је Јаношка рану рибареву увезивала, указала се на обали велика ватра. Воденица Скарни Роже стајаше у пламену.

Пре него што је чун половину реке достигао, кад рибар ужасно викну, и здравом руком на дно чуна показа. Неколико палаца испод водоравња

гана је чун пробило и вода куљаше тако снажно унутра, да би се чун за неколико минута утопити морао, кад се неби олакшао од терета.

„Моја верно Јаношко, ми смо изгубљени!“ викну бегунац тужно. „О зашто сам те ја несрећан у моју бедну судбу увукао!“

„Чујте ме, пријатељу!“ рече тиски рибар. Закуните ми се именов божијим, да ће те Скарнијеву Јаношку до смрти пазити, ако се сад спасемо . . . Али ћете ми пред божијим престолом рачун предати, како сте вашу реч држали!“

„Неразумем вас, рече страни. Али ако знате какво срество за наше спасење, то вам се заклинѐм именов божијим, да ћу се побуне оставити, и верну Јаношку мојој кући одвести на моју очинску оставину . . .“

Само још неколико палаца стајао чун над водом. Ангоштон пружи бегунцу руку и узвикне „бог је чуо!“ — затим клекне пред Јаношку, изљуби јој с врелим сузама руке, и скочи у бурне таласе тисине. Повисоко дигоше се таласи и прогуташе своју жртву у смртоносно закриље! — Чун олакшан сад од терета приспе срећно на обалу.

Пет је година од ово доба прошло, кад се стари звонар у Чачу са вечерња кући враћао, и у свом дому неког високог — орденима украшеног — господина пађе, заједно са господом, која покривало спустила беше. Њине богате ствари, са грофовским грбом на вратаоци од каруца, лежаху пред капијом од гробља. Стари звонар скине уплашено свој шешир с главе и сматраше странца питајућим погледом.

„Покажите нам гроб тиског рибара Ангоштона!“ рече страни господин.

Удивљени звонар одведе стране к једном гробу са дрвеним кретом.

„Знате ли штогод о судбини човека, који у овом гробу почива?“ запита странац.

„Знам доста о њему,“ одговори стари. „Само о његовој смрти незна се извесно. Ону ноћ, кад је стари Скарни Рожа са својом воденицом изгорео, побегне Ангоштон са његовом кћери преко Тисе, где се обоје удаде. Мртво тело рибарево са рањеном руком — јер су четници за њима пуцали, држећи, да чун неког бегунца скрива, ког су ону ноћ гонили — избацили су таласи сутра дан на обалу; девојчино пак тело није нигде нађено. — Стари рибар

умре наскоро затим од жалости за сином, јер је он био леп и одважан момак.“

Госпа подиже покривало с лица и спусти се у молитви поред гроба. Поред ње клечаше њен пратиоц. Обоје пролеваху сузе . . .

Кад богато обучени слуга вратаоца од кола отвори, стисну госпа староме руку и остави му у њој низ дуката. Кола одјурише у највећем трку кроз малу улицу сеоску; звонар гледао је подуже за њима, па онда прогунђа:

„Ако ово није Скарнијева Јаношка била, небио ја звонар из Чача.“

Ангоштонов гроб краси данас леп надгробни камен. Нико незна, ко га је покојнику положио.

Превео М. В. Вујић.

Духовна просвета у Србији.

Питање о образовању наше омладине, као о узданици нашој, на којој ћемо оставити земљу нашу и њену будућност, јест једно врло важно питање за сваког Србина. У данашње доба на то питање обраћају особиту пажњу бољи радници наши на пољу народне просвете и образовања, па и сви свеснији Срби тим се питањем интересирају, и сви желе да се оно на што бољи и удеснији начин реши.

Већина готово људи јасно увиђа, да данашње наше образовање има много којекаквих недостатака, да оно не одговара духу времена и друштвеним потребама, да се у том образовању задржао квасац средњевековне школастике, са свима њеним предрачуцама, па да је нужно једанпут од тога отрести се и поћи за сувременом науком. Време је заиста, да и ми једанпут пођемо у напред после дугог летаргичног сна.

Ми се нећемо упушћати у то, како је образовање у нашим светским заводима. Остављамо о тој ствари да говоре они, који су боље познати с њом. Намера је наша, да изнесемо свету на видик наше духовно образовање, сиреч „богословију“. Ми тај завод познајемо, знамо све шта је и како је, а о овом заводу слабо ко и пише и збори. За ово царство тачно слабо ко и мари, па баш и они, који су позвани да воде бригу о њему. Овај завод, као да стоји за божијим леђима, нико се о њему неће да постара, да се изведе из овог несретног стања, у коме се находи, нико од „надлежних“ неће да завири у ово заведење, те да виде, како живе, и како се

спремају будући свештено служитељи српске цркве и учитељи српског народа. Прошло је већ тридесет година, од како богословија постоји у кнежевини српској, ради те цели, да се у њој приуговлавају младићи за свештени чин и за учитеље народне. И за то време тридесетогодишњег свог суштастовања она се није покренула ни у моралном ни у научном обзиру у напред, већ стоји вечито у једном стању, као оно неузмућено језеро.

Жалостан је заиста то појав, да ово једино заведење духовно, које постоји у нашој отачбини, нема никаквог развића у себи, и кад ми по поредку све испричамо у каквом се стању наука и живот богословије београдске наоди, сваки ће увидити да је оно истина, што смо горе казали. Да бацимо најпре поглед на науку, која се у богословији предаје.

Богословија београдска има свега четири разреда; два млађа сматрају се као предуготовителни, а два старија као чисто богословски. Узме ли човек програм тога завода, па разгледа, какви предмети улазе у круг тог образовања, одмах може увидити, да је програм безмислен, следоватељно и образовање мора бити тако исто. У млађим разредима на првом месту стоји риторика, логика, славенска граматика, психологија, општа историја и руски језик. Риторика, логика и психологија сматрају се као предмети првокласни; а међутим ми невидимо никакве практичне користи од њих, осим једног „помрачења ума.“ Риторика богословска не начини ни једног ваљаног проповедника у цркви српској, логика и психологија, ни једног мислитеља, већ ћаке само доведоше до тог стања, да постају не способни нити шта ваљано да кажу, нити пак здраво да мисле. Општа историја, понајважнији и најбољи предмет у млађим разредима, предаје се још — нечувена ствар — по издртом Смарагду, и то средством безмисленог бубања на памет. А г. Бошковићева историја, која се може успоредити са најбољим француским и германским учебницима, пеће да се усвоји као учебник у богословији. Но није се томе ни чудити, јер онај, коме је поверена врховна власт над овим заводом, држи се такве методе, да је боље да се ђаци занимају само са екзерциром памети, а не мисли; јер што мање буду мислили, тим је боље, пеће пасти у јерес, нити ће смећи и умети да претреса њихова „великодостојанства.“ Лена метода, да је Бог поживи! Још у млађим раз-

редима учи се славенски и руски језик, ал није никакве вајде што их изучавају, кад богослови немају времена ни да се људски одморе, а камо ли да што прочитају и друге другом да се поразговара о каквој материји. Њих једнако терају, као стадо овнова то у цркву то у школу и пре и после подне, то на пјеније и друге којекакве церемоније, тако да богослови изгледају као какви робијаши. Они не мају ни једне минуте слободног времена, да што прочитају, и о чему да размишљавају, већ су једнако у „званичном послу“ у трчању. Па људи наши и нетреба да се тако чуде, што богослови по свршетку овог завода, ступајући на јаван живот излазе смешни и с незнањем. Како ће они изаћи у свет из овог завода са знањем, кад им се стаје на пут, и не дају им, да што знају.

Кад би какав подпуно образовани човек заварио нешто у нашу богословију, па послушао, шта се и како се предаје тамо, он би заиста изнео отуда врло непријатан утисак. Сваки би увидио, да је то права нагрда (карикатура) образовања. На сваком часу, нарочито у старијим разредима, где се предају асли богословски предмети, као: догматика, каноника, литургија, моларна и пастирска омилитика и т. д. просишљу се као киша текстови из светог писма и цитати светих отаца и готово цела им се лекција састоји из самих текстова. Глава им је пуна и препуна свакојаким текстовима и мњења светих отаца, али сиромаси опет не мају знања, којим би се могли у животу а и друге да користе, него само осуђени падају на терет другима људима, који их хране, а ови њима ништа не дају. Тешко је души и срцу ономе, који то сазнаје. Ко зна, може бити да је богослове сам Бог проклео, да они младе своје силе, најдрагоценије време, и труд троше узалудно над бесплодним и сувопарним стварима.

Какав је то још допотопни начин учења ђачког у овом заведењу. Овде се наука и не учи као по другим заводима учебним. У светским школама млађи професори дозвољавају ђаку, да он може сам својим речима казати своју лекцију, и таквим начином отвара се ученику широко поље, да он сам по могућности размишљава о ономе о чему учи, и развија свој разум. Али у богословији пази се још на запету, а иже несме се никако преокочити, које се наоди у учебнику. Тврдећи

тако на памет предмете у богословији четири године, ђаци своју умну снагу ни најмање не развијају, већ је само затупљују. То, што су на памет научили, кроз кратко време све забораве, па после остају са знањем чисти као од мајке рођени. Па каква је после вајда од те вајне богословске науке? Никаква. . . Потроше своју младост и снагу, а никаквог суштаственог знања за то не добију. Није ли то једна ујдурма, на коју треба сваки да вапије.

Цело богословско образовање састоји се из једних спољних формалитета, као да ће вечито занимати овај свет једним церемонијама. Време је да се наша духовна власт постара о бољем и сувременејем образовању својих пастира, јер од њих у многоме зависи срећа и напредак народа, а како и на који начин, то „**ништа наше разумети**“ по њино. Само кажем да све иде у напред, све се усавршава по могућности, па и богословија не треба да стоји вечито у једном стању, него треба и она да се развија упоредно са осталим учебним заводима, и према развоју савремене науке.

А шта да вам кажем о унутрањем животу богослова, како они живе, како благују. Сви богослови живе у једном здању размештени по собама. У свакој соби наоди се по један цензор, кога је задатак, да јавља ректору као старешини у заводу, како ђаци о њему и другим професорима говоре, да ли иду приљезно у цркву. Укратко, ти цензори у богословији шпиони су ректорски. — Да ли се то слаже са њиховим позивом будућим, и како то дејствује на морал ђачки, о томе нетреба много да диванимо. Доста је само да кажемо ово, да је у богословији међу ђацима увелико распрострањено шпионство и подлост. Као да је то пекако судбом намењено свима духовним заводима у целом свету, да из тих завода људи излазе у јаван живот као шпиони. Допиру гласи и до тих презрених и забачених младића, као и да наша виша надзорна власт благоволине шпионству, но не ради тога да зна како се богослови кажу и из других цели.

Ах јадан је живот њихов. Собе у којима живе, нису бог зна како велике, ал у свакој тако је много натрпано ђака, да се ни најмање не узимље у обзир то, да је то већ одвећ штетно по здравље ђака. Но то није све; има још дрњих јада и невоља у богословији.

У тим собама где ђаци живе, ђубрета до колена, бува и стеница ни броја им се незна, служитељи себе не чисте, а ректора се то слабо тиче. Боже благи, да је који да завири у те ђачке собе зими, па да види, како се патоси не виде од блата и ђубрета, како је ваздух покварен, разним угушљивим мијазмима, он би се заиста уверио, да богослови прави су мученици. Да, тако је, ал они који су позвани да се брину о тим ђацима слабо обраћају пажњу на то. . . Шта се то њих тиче — њима је лепо, чисто, седе на даби и кадифи, облаче се у свилене хаљиње, возе се на бесним атовима у позлаћеним интовима, имају чиме да угоде своме изученом трбуву, занимају се пријатним зекциром на огледалу, а овамо богослови макар сви и пропали морално и физично. Неиде се с том саможивошћу срећи и напредку народњем! Старешине наше нестарају се ни најмање, да развију у ђацима право човечанско достојанство, свест о себи, о својој моралној личности, о њиховом светом друштвеном позиву; већ само захтевају безусловно „послушаније.“ А међутим својим понашањем дају им рђав пример, те се међу њима развијају неваљале страсти и породе, као: пијанство, думповање, псовање и свакојаке скаредности и неваљалштине. Гледајући шта се код нас у богословији ради, како ђаци васпитавају, неможемо а да се недивимо, како се те ствари могу догађати и то још под врховном управом човека, кога сви сматрамо као подпуно изображеног, који се са отачаским старањем брине о благу цркве и свештенства, а наипаче мо нашака, који је толико учинио користи у нашој књижевности духовној. Па покрај свега тога, да духовно образовање тако слабо напредује, заиста је чудновато!! Но ми се надамо, да ће онај, од кога зависи срећа и напредак овог заведења скорим учинити корените реформе у самом основу.

КОРЕСПОНДЕНЦИЈА.

Госп. Д. Х. у Сарајеву. Престали смо са шиљљем „Гласника“ претплатницима и у Новопазарском санџаку, јер турска пошта враћа од 40. броја пакете, који су тамо упућени. Да ли то ради наша пошта из своје главе, или је на то добила налог са друге стране? Било то како му драго, до нас стоји, да ми тај ђак наших предбројницима јавимо, да знају да до нас кривица није, кад им наш лист не долази. Експедицији „Србије“ у Београду. Ваш лист не уредно нам долази. Овог месеца добили смо само 81. и 87. број.